

Pytlak, Mariola

Zamierzenia maturzystów grodziskich szkół średnich

Rocznik Żyrardowski 7, 495-526

2009

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mariola Pytlak

Zamierzenia maturzystów grodziskich szkół średnich

Wstęp

Początek nowego wieku był dla Polski kolejnym rokiem przemian w polityce, gospodarce i życiu społecznym. W dobie gospodarki opartej na wiedzy i dominacji czynności intelektualnych nad rutynowymi, wiedza i kwalifikacje są jedynym źródłem długookresowej przewagi konkurencyjnej. Rozwój gospodarki elektronicznej i społeczeństwa informacyjnego (opartych na technologiach informacyjnych) kosztem schyłkowych sektorów opartych na energii i surowcach, wymaga umiejętności tworzenia nowych usług i produktów oraz sprawnego zarządzania. Aby jednak transformacja taka stała się możliwa, niezbędne są zasoby dobrze wykształconych ludzi, posiadających ponadto umiejętności ciągłego myślenia innowacyjnego i wdrażania nowych rozwiązań.

W ostatnim okresie coraz częściej podejmowane są prace badawcze na temat planów uczniów kończących szkoły średnie¹. Badania te dostarczają bogatego materiału, dotyczącego preferencji maturzystów w wyborze drogi życiowej, w tym: kierunku przyszłych studiów, podjęcia pracy itp. Materiał ten pozwala również odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób rozwój gospodarki opartej na wiedzy i przekształcanie się społeczeństwa oddziałuje na zamierzenia absolwentów szkół średnich. W nurt tych badań włączyła się w 2007 r. Wyższa Szkoła Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie, w której pod kierunkiem prof. dr. hab. Witolda Rakowskiego przeprowadzone zostały badania ankietowe w miastach zachodniej części województwa mazowieckiego, w tym również w Grodzisku Mazowieckim².

¹ Zob. W. Rakowski: *Zamierzenia maturzystów, wybranych szkół radomskich* (współautorzy: Grażyna Łepecka, Anetta Zielińska), w: W. Rakowski (red.), *Studia nad regionem radomskim*, tom II, Politechnika Radomska, Radom 2006, s. 233–247 lub też Raport z badań: „Matura i co dalej – plany i zamierzenia maturzystów roku 2001”; A. Rozmus, WSliZ, Rzeszów 2001.

² Zob. W. Rakowski: *Zamierzenia maturzystów szkół powiatu żyrardowskiego w roku 2007/2008*, w: W. Rakowski (red.), „Rocznik Żyrardowski”, t. VI, Wyższa Szkoła Rozwoju Lokalnego, Żyrardów 2008.

1. Cel i zakres badania

Zasadniczym celem badania przeprowadzonego w grudniu 2007 r. było poznanie zamierzeń uczniów klas maturalnych, a dotyczących ich dalszych planów życiowych. Badanie dotyczące planów maturzystów po ukończeniu przez nich nauki w szkole średniej objęło swym zasięgiem dwa zespoły szkół średnich działających na terenie Grodziska Mazowieckiego:

1. Zespół Szkół nr 1 w Grodzisku Mazowieckim, tworzony przez Liceum Ogólnokształcące oraz Technikum Gastronomiczne,
2. Zespół Szkół Technicznych i Licealnych nr 2, złożony z Liceum Profilowanego, Technikum Mechanicznego, Zasadniczej Szkoły Zawodowej oraz Technikum dla Dorosłych.

W roku szkolnym 2007/2008 w strukturze obydwu szkół znajdowało się 12 klas maturalnych, w tym:

- w Liceum Ogólnokształcącym cztery klasy z rozszerzoną edukacją: lingwistyczną, humanistyczną, matematyczno-informatyczną oraz społeczno-kulturową,
- w Technikum Gastronomicznym trzy klasy kształcące uczniów w zawodzie technika żywienia i gospodarstwa domowego,
- w Liceum Profilowanym trzy klasy o profilu: transportowo-spedycyjnym, kształtowania środowiska oraz zarządzania informacją,
- w Technikum Mechanicznym dwie klasy o specjalizacji: obsługa i naprawa pojazdów samochodowych.

Łącznie w roku szkolnym 2007/2008 do klas maturalnych Zespołu Szkół nr 1 uczęszczało 174 uczniów (97 do Liceum Ogólnokształcącego i 77 do Technikum Gastronomicznego) oraz 110 do klas maturalnych Zespołu nr 2. W badaniu wzięło udział łącznie 245 uczniów (154 z Zespołu nr 1 i 91 z Zespołu nr 2), co oznaczało udział odpowiednio 88,5% oraz 82,7% uczniów grodziskich klas maturalnych).

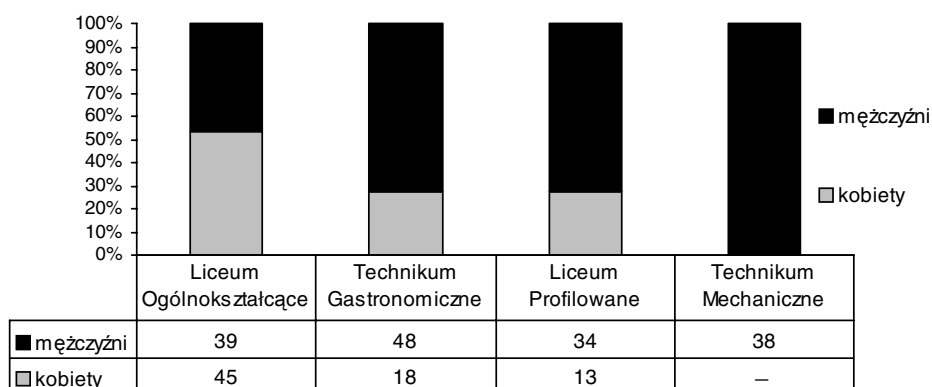
Do dalszego opracowania trafiło 150 kwestionariuszy (86,2% badanej populacji) z Zespołu nr 1 (w tym 84 ankiety wypełnione przez uczniów Liceum Ogólnokształcącego i 66 z Technikum Gastronomicznego) oraz 85 kwestionariuszy (77,3% badanej populacji) z Zespołu nr 2 (w tym 47 ankiet wypełnionych przez uczniów Liceum Profilowanego i 38 z Technikum Mechanicznego).

2. Ogólna charakterystyka populacji

2.1. Struktura według płci i miejsca zamieszkania

Zespół nr 1 w Grodzisku Maz. jest szkołą z długoletnią tradycją, zgodnie z którą od niemal samego początku był jednostką koedukacyjną.

Zespół Szkół Technicznych i Licealnych nr 2 w Grodzisku Maz. powstał na bazie Zespołu Szkół Mechanicznych, który był największą szkołą męską po zachodniej stronie Warszawy. Ma to swój wymierny wyraz w strukturze respondentów według płci. W przypadku Zespołu nr 1 kobiety stanowiły 42%, podczas gdy w Zespole nr 2 – zaledwie 15% badanych. Ogółem, wśród 235 respondentów, kobiety stanowiły zaledwie 32,8%, przy czym przez mężczyzn zdominowane były głównie klasy Technikum Mechanicznego (dwie klasy męskie) oraz Technikum Gastronomicznego, w którym kobiety stanowią 27,3%. W przypadku pozostałych klas obydwu liceów struktura uczniów według płci była w bezpośredni sposób zależna od profilu klasy.

Rys. 1. Struktura respondentów według płci z uwzględnieniem rodzaju szkoły

Ogółem, wśród 235 respondentów, kobiety stanowią zaledwie 32,8%, przy czym przez mężczyzn zdominowane były technika. W badanej populacji maturzystów przeważali uczniowie dojeżdżający do szkoły spoza Grodziska. Z terenu miasta pochodził niemal co drugi badany uczeń klas naturalnych Liceum Ogólnokształcącego i tylko co czwarty maturzysta Technikum Gastronomicznego i Liceum Profilowanego. Jeszcze mniej młodych grodziszczan zdawać będzie maturę w Technikum Mechanicznym – stanowili oni zaledwie 7,9% badanej w dwóch klasach grupy.

Bardzo ciekawie rozkłada się struktura pozostałych uczniów. W Zespole nr 1, traktując uczniów klas Liceum Ogólnokształcącego i Technikum Gastronomicznego jako dwie grupy, zauważyć można zbieżne ze sobą kierunki napływu. W liceum z terenów wiejskich pochodziło 38,1%, w klasach technikum nieco więcej – 40,9%. Obydwie szkoły były popularne wśród mieszkańców sąsiadujących z Grodziskiem gmin – niemal co trzeci dojeżdżający ze wsi uczeń technikum pochodził z gminy Jaktorów, co

Tabela 1. Pochodzenie terytorialne uczniów grodzkich szkół z uwzględnieniem typu szkoły

Miejsce zamieszkania respondentów	Zespół Szkół nr 1		Zespół Szkół Technicznych i Licealnych nr 2	
	Liceum Ogólnokształcące	Technikum Gastronomiczne	Liceum Profilowane	Technikum Mechaniczne
Grodzisk Mazowiecki	38	17	13	3
Inne miasta:				
Pruszków	1	4	*	3
Żyrardów	4	8	2	10
Milanówek	*	2	3	2
Mszczonów	2	1	3	4
Podkowa Leśna	2	*	1	1
Błonie	*	*	*	2
Razem miasto	47	32	22	25
Tereny wiejskie gmin:				
Grodzisk Maz	5	5	12	1
Jaktorów	2	8	4	3
Brwinów	1	1	1	*
Wisitki	*	2	2	*
Żabia Wola	7	5	1	*
Baranów	5	*	*	2
Radziejowice	11	5	*	3
Błonie	1	*	*	*
Żelechów	*	1	*	*
Nadarzyn	*	*	1	*
Puszcza Mariańska	*	*	1	1
Leszno	*	*	*	1
Razem tereny wiejskie	32	27	22	11
Brak odpowiedzi	5	7	3	2

czwarty licealista natomiast dojeżdżał z gminy Żabia Wola i Radziejowice (w technikum 18,5%). Z sąsiadujących z Grodziskiem miast dojeżdżał odpowiednio co dziesiąty maturzysta w liceum i 22,7% uczniów technikum. Naj-

więcej z osób biorących udział w badaniu mieszkało w odległym o 15 km na zachód Żyrardowie – ponad połowa dojeżdżających z miasta uczniów obydwu szkół. Kiedy zatem przeanalizowany zostanie zasięg dojazdów to okaże się, że grodzkie liceum atrakcyjne było niemal tak samo dla mieszkańców miasta, co i dla południowo-zachodnich terenów powiatu grodzkiego. W przypadku technikum zasięg był nieco inny, bowiem największą grupę uczniów w badanej populacji stanowili właśnie mieszkańcy okolicznych wsi. Pozostali uczniowie w niemal równej części wywodzili się z Grodziska oraz sąsiednich miast, przy czym kierunki dojazdu podzielone zostały między kierunek zachodni i wschodni.

Nie ma tej zbieżności w przypadku Zespołu nr 2, w którym zauważyć można zupełnie inne kierunki napływu. Podczas gdy w Liceum Profilowanym 46,8% uczniów pochodziło ze wsi, to wśród uczniów Technikum Mechanicznego ich odsetek sięgał zaledwie 28,9%. Oznacza to, że grodzkie licea profilowane atrakcyjne były zwłaszcza dla mieszkańców gminy Grodzisk (co czwarty maturzysta biorący udział w badaniu) oraz – podobnie jak Liceum Ogólnokształcące – południowo-zachodnich terenów powiatu grodzkiego. W przypadku technikum większość uczniów w badanej populacji stanowili mieszkańcy okolicznych miast, zwłaszcza z Żyrardowa (26,3% maturzystów w technikum). Szczegółowy wykaz kierunków dojeżdżających uczniów przedstawia tabela 1.

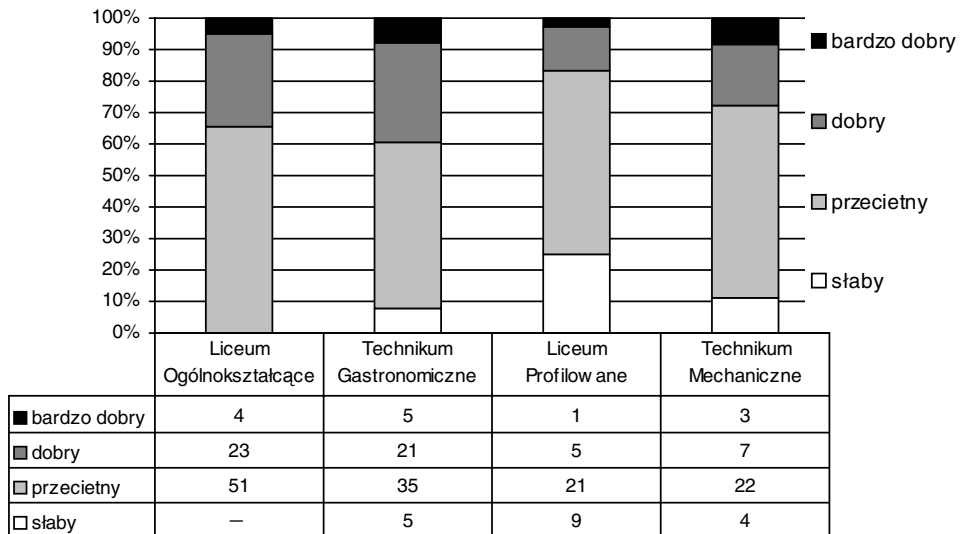
2.2. Poziom szkoły w oczach uczniów

Na wstępie uczniowie poproszeni zostali o samoocenę pod względem osiągniętych w nauce wyników oraz ocenę poziomu nauczania w szkole, do której chodzą.

Samoocena wyników w nauce dokonana miała być w czterostopniowej skali (bardzo dobry, dobry, przeciętny, słaby) z dodatkową możliwością wyboru odpowiedzi „trudno ocenić”. Skorzystało z niej łącznie 6,9% uczniów, przy czym niemal co czwarty uczeń Liceum Profilowanego.

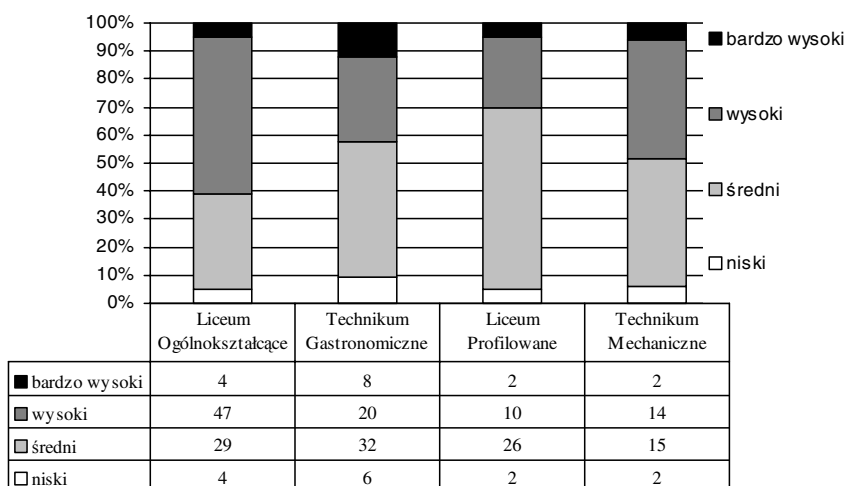
Okazało się, że maturzyści – zwłaszcza w Zespole Szkół nr 2 – byli bardzo krytyczni wobec siebie i swoich postępów w nauce. Zaledwie co siódmy biorący udział w badaniu uczeń Liceum Profilowanego oraz co czwarty uczeń Technikum Mechanicznego uznał się za co najmniej dobrego ucznia (za bardzo dobrego odpowiednio tylko jeden i trzech maturzystów). Jednocześnie 10,5% maturzystów kończących technikum oraz 19,1% liceum uznało się za ucznia słabego.

Znacznie lepiej ocenili swoje postępy uczniowie Zespołu Szkół nr 1 – za ucznia co najmniej dobrego uznał się co trzeci uczeń Liceum Ogólnokształcącego i 39,4% Technikum Gastronomicznego. Za słabego ucznia uważa się zaledwie 7,5% uczniów technikum (tyle samo, co za bardzo dobrego).

Rys. 2. Samoocena osiągniętych wyników nauczania

Podobnie oceniony został poziom nauczania w szkole. Uczniowie mieli do dyspozycji czterostopniową skalę – bardzo wysoki, wysoki, przeciętny, niski – oraz możliwość wyboru odpowiedzi „trudno ocenić”. Skorzystało z niej zaledwie 12 uczniów Zespołu Szkół nr 2 (14,1% populacji badanej w tej szkole). Wysoko oceniło poziom nauczania 25,5% uczniów liceum oraz 42,1% uczniów technikum. Oceny skrajne wydał taki sam odsetek – odpowiednio 4,3% oraz 5,3% uczniów. W przypadku Zespołu Szkół nr 1 – podobnie jak samoocena, tak również i ocena poziomu nauczania w szkole okazała się znacznie lepsza. W Liceum Ogólnokształcącym 60,7% uczniów uznało poziom szkoły za co najmniej wysoki. Jednakowy odsetek uczniów – 4,8% – wydał szkole oceny skrajne tzn. bardzo wysoką i niską. Znacznie gorzej – porównywalnie do rówieśników w Technikum Mechanicznym – oceniali poziom uczniowie Technikum Gastronomicznego – za co najmniej dobry poziom nauczania uznało 42,4% maturzystów biorących udział w badaniu (w tym 12,1% bardzo wysoki), za niski natomiast 9,1%.

Rys. 3. Ocena poziomu nauczania w szkole

2.3. Ocena warunków życia respondentów

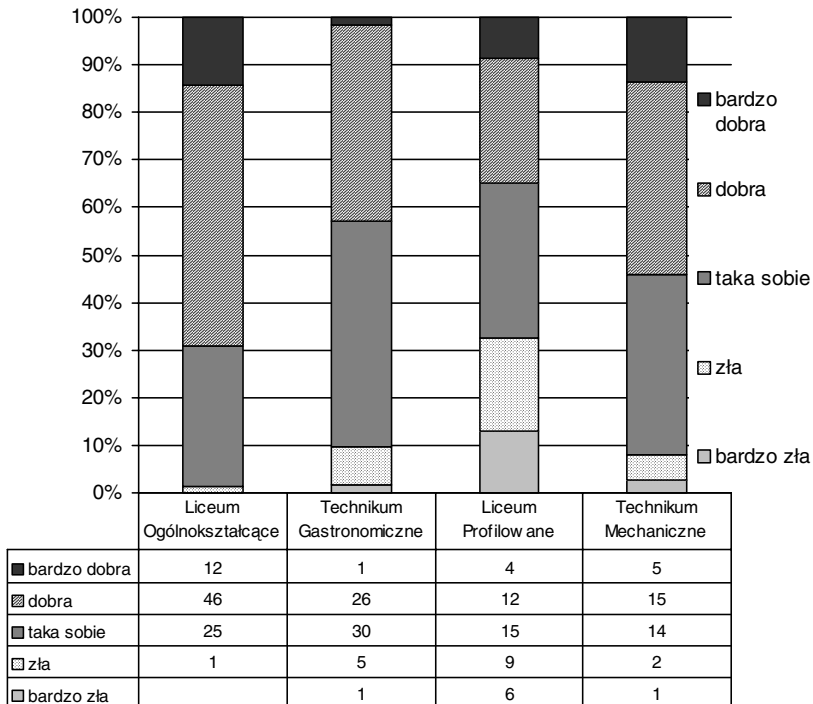
Podczas przeprowadzonego badania dokonana została również ocena warunków życia respondentów. Uczniowie poproszeni zostali o dokonanie oceny swojej sytuacji rodzinnej, poprzez określenie:

- sytuacji finansowej rodziny oraz podstawowych źródeł jej utrzymania (poprzez określenie na czyim utrzymaniu uczeń pozostaje oraz liczbę osób pracujących),
- liczebności rodziny, możliwej dzięki uzupełnieniu poprzednich informacji o liczbę rodzeństwa,
- warunków mieszkaniowych rodziny (pytanie o własny pokój ucznia).

Ocena sytuacji finansowej rodziców ucznia

Respondenci poproszeni zostali o określenie sytuacji finansowej swojej rodziny w pięciostopniowej skali (od bardzo dobrej – poprzez dobrą, przeciętną i złą – do bardzo złej). Odpowiedzi nie udzieliło zaledwie 5 respondentów, spośród pozostałych zdecydowana większość pozytywnie postrzegając sytuację rodziny – jako co najmniej dobrą określiło ją 69,0% uczniów Liceum Ogólnokształcącego (w tym 14,3% jako bardzo dobrą), 52,6% Technikum Mechanicznego (w tym 13,2% jako bardzo dobrą) oraz 40,9% Technikum Gastronomicznego. Nieco gorzej wypadła samoocena w klasach Liceum Profilowanego, w którym porównywalny odsetek uczniów uznał sytuację swojej rodziny za co najmniej dobrą i co najwyżej złą. Uzyskane wartości

kształtowały się na poziomie odpowiednio 34,0% (w tym 8,5% uznało za bardzo dobrą) oraz 31,9% (w tym 12,8 za bardzo złą) – zob. rys. 4.

Rys. 4. Samoocena sytuacji finansowej rodziny respondenta z uwzględnieniem typu szkoły

Aby określić, jakie czynniki miały wpływ na sytuację finansową rodzin respondentów, analizie poddane zostały – oprócz miejsca zamieszkania ucznia – także poziom wykształcenia rodziców oraz ich miejsce pracy. W świetle przedstawionych do tej pory wyników, wydaje się, że istnieje związek między sytuacją rodziny a miejscem jej zamieszkania – w Liceum Profilowanym, w której ocena wypadła najgorzej, uczniowie w równej części pochodzili z terenu miasta, co i ze wsi. W pozostałych typach szkół przeważali mieszkańcy miast, przy czym ocena wypadła tym lepiej, im większy był udział maturzystów pochodzących z Grodziska oraz sąsiednich stosunkowo dobrze rozwijających się miast (Podkowa Leśna, Mszczonów). W przypadku techników w obydwu Zespołach Szkół nie bez znaczenia była również stosunkowo duża liczba uczniów dojeżdżających z borykającego się z problemami gospodarczymi Żyrardowa.

Bezpośredniego odniesienia można doszukać się również między sytuacją rodziny respondenta a wykształceniem jego rodziców. Znacznie

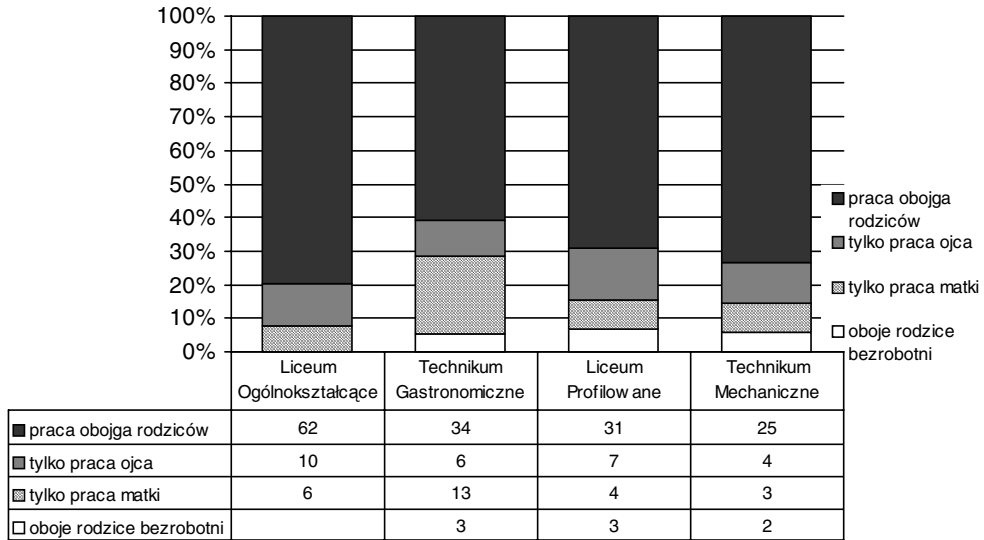
lepiej oceniana była sytuacja rodziny w szkołach, w których stosunkowo duży był udział rodziców z wykształceniem wyższym oraz niski z ukończoną co najwyżej szkołą zawodową (tab. 2). W Liceum Ogólnokształcącym, w której 14,3% uczniów oceniło sytuację rodziny jako bardzo dobrą, wyższe wykształcenie miało 22,8% rodziców, nie przekraczające zasadniczego zawodowego – 29,0%³. W przypadku Technikum Mechanicznego wartości te wynosiły odpowiednio 24,3% oraz 27,1%. Wśród rodziców uczniów Liceum Profilowanego 19,8% ukończyło studia, ale stosunkowo duży był odsetek osób o najniższym wykształceniu – 38,3%. Szczególnie wysoki udział rodziców z najniższym wykształceniem zanotowany został wśród rodziców uczniów Technikum Gastronomicznego – wykształcenie podstawowe w chwili badania miało 14,3% rodziców, a kolejne 28,6% zasadnicze zawodowe (wyższe zaledwie 11,8%). Miało to wpływ na poziom finansów rodziny – najmniej osób oceniło sytuację jako bardzo dobrą, najwięcej uznało za taką sobie.

Tabela 2. Poziom wykształcenia rodziców (w % ogólnej liczby respondentów w szkole)

Poziom wykształcenia rodziców	Zespół Szkół nr 1				Zespół Szkół Technicznych i Licealnych nr 2			
	Liceum Ogólnokształcące N = 84		Technikum Gastronomiczne N = 66		Liceum Profilowane N = 47		Technikum Mechaniczne N = 38	
	ojciec	matka	ojciec	matka	ojciec	matka	ojciec	matka
podstawowe	2,4	2,4	15,1	10,6	*	6,4	*	*
zasadnicze	38,1	13,1	25,7	25,8	29,8	29,8	31,6	18,4
średnie	25,0	39,3	18,2	25,7	23,4	23,4	26,3	31,6
ptomaturalne	10,7	17,8	22,7	15,1	12,8	12,8	10,5	21,0
wyższe	19,0	25,0	6,1	15,2	17,0	17,0	21,0	23,7
nie dotyczy	3,6	1,2	6,1	*	8,5	2,1	5,3	*
brak odpowiedzi	1,2	1,2	6,1	7,6	8,5	8,5	5,3	5,3

W tym kontekście prześledzić należy jeszcze charakter podejmowanej przez rodziców pracy. Respondenci poproszeni zostali bowiem o określenie czy w chwili badania rodzice mieli zatrudnienie oraz o podanie zawodu ostatnio wykonywanego przez każdego z rodziców. Uzyskane wyniki, przedstawione na rysunku 5, pozwalają stwierdzić, że źródłem utrzymania

³ W tych i innych wylczeniach podawane odsetki określają udział mierzony w ogólnej liczbie udzielonych odpowiedzi. Oznacza to, że liczba respondentów pomniejszana jest o osoby, które nie udzieliły odpowiedzi na dane pytanie lub też których pytanie nie dotyczy.

Rys. 5. Źródło utrzymania rodzin respondentów

większości uczniów jest praca obojga rodziców – ich odsetek wahał się od 79,5% w Liceum Ogólnokształcącym do 60,7% w Technikum Gastronomicznym. Wśród pozostałych znacznie częściej źródło utrzymania stanowiła praca ojca, z wyjątkiem Technikum Gastronomicznego. W badanych klasach nieliczne okazały się przy tym osoby, których oboje rodzice byli bezrobotni – ich udział stanowił 5,5% w Technikum Gastronomicznym, 5,9% w Technikum Mechanicznym oraz 6,7% w Liceum Profilowanym. Łatwo przy tym zauważyć wpływ poziomu wykształcenia rodziców na możliwości znalezienia przez nich pracy.

Pozostało zatem określenie charakteru pracy podejmowanej przez rodziców respondentów. Podany przez uczniów ostatnio wykonywany przez każdego z rodziców zawód stanowił podstawę do skonstruowania tabeli, w której znalazło się kilka grup pracowników w zależności od charakteru wykonywanej pracy. Stanowiska pracownicze podzielone zostały na dwie grupy: robotników niewykwalifikowanych oraz wykwalifikowanych, do których zaliczeni zostali stolarze, ślusarze, mechanicy, krawcowe, kucharze, kelnerki itp. Kolejne trzy grupy tworzą kategorię pracowników umysłowych. Znajdują się wśród nich pracownicy na stanowiskach wykonawczych (pielęgniarka, nauczyciel, przedszkolanka, policjant, żołnierz), pracownicy biurowi (księgowy, sekretarka, urzędnik samorządowy) oraz przedstawiciele wolnych zawodów (architekt, fotograf, projektant wnętrz, adwokat). Z pra-

Tabela 3. Charakter pracy wykonywanej przez rodziców respondenta (w % ogólnej liczby respondentów w danej szkole)

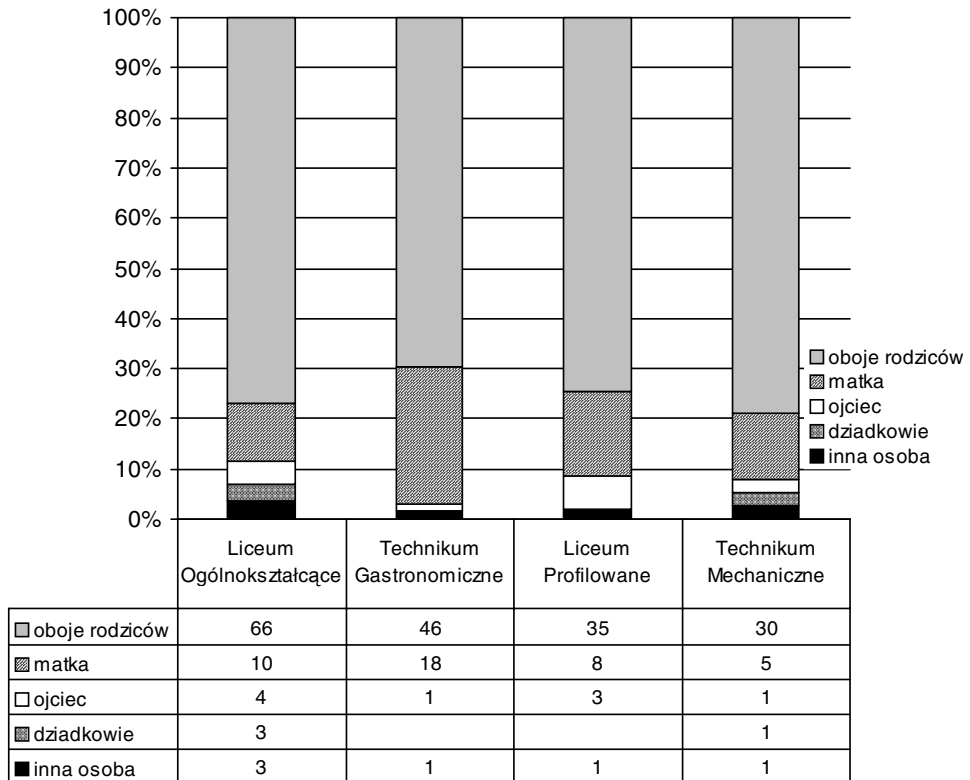
Charakter wykonywanej pracy	Zespół Szkół nr 1				Zespół Szkół Technicznych i Licealnych nr 2			
	Liceum Ogólnokształcące N = 84		Technikum Gastronomiczne N = 66		Liceum Profilowane N = 47		Technikum Mechaniczne N = 38	
	ojciec	matka	ojciec	matka	ojciec	matka	ojciec	matka
robotnik niewykwalifikowany	5,9	*	9,1	9,1	2,1	6,4	*	*
robotnik wykwalifikowany	25,0	10,7	13,7	6,1	34,0	27,7	28,9	18,4
pracownik na stanowisku wykonawczym	22,6	25,0	19,7	28,8	10,6	6,4	2,6	13,2
pracownik biurowy	3,6	20,2	4,5	7,6	6,5	14,8	7,9	7,9
kierownik średniego szczebla	3,6	2,4	4,5	1,5	2,1	6,4	*	5,3
wyższa kadra kierownicza	*	*	*	*	4,3	*	*	*
właściciel (współwłaściciel) firmy	13,1	9,5	4,5	1,5	8,5	6,4	21,1	2,6
wolny zawód	3,6	3,6	*	3,0	2,1	4,2	*	5,3
nie dotyczy	3,6	2,4	12,1	1,5	14,9	4,3	2,6	*
brak odpowiedzi	19,0	26,2	31,8	40,9	14,9	23,4	36,8	47,3

owników umysłowych wyodrębniona została kadra kierownicza, w ramach której znajduje się zarówno personel kierowniczy średniego szczebla, jak też wyższa kadra kierownicza w polskich i zagranicznych przedsiębiorstwach. Ostatnią grupę tworzą osoby prowadzące własną działalność gospodarczą. Niestety znaczny odsetek uczniów nie udzielił odpowiedzi na to pytanie – zawodu ojca nie podał niemal co czwarty z respondentów (w tym aż 31,8% uczniów Technikum Gastronomicznego i 36,8% Technikum Mechanicznego), a matki co trzeci uczeń biorący udział w badaniu (w technikach odpowiednio 40,9% oraz 47,4% maturzystów). Powoduje to, że uzyskane wyniki nie stanowią wystarczająco dobrej (reprezentatywnej) próby badawczej.

Jednakże z uzyskanych wyników, można wyciągnąć pewne wnioski. Potwierdzone zostaje założenie przyjęte na początku analizy – charakter podejmowanej pracy w analizowanej grupie może mieć wpływ na sytuację finansową rodziny. O tym jak oceniana jest sytuacja finansowa rodziny decyduje nie tylko odsetek zatrudnionych na stanowiskach robotniczych i wykonawczych (gdzie płace są z reguły do siebie zbliżone), ale udział najlepiej opłacanej kadry kierowniczej oraz przedsiębiorców, uzyskujących dochody o różnej rozpiętości.

Sytuacja rodzinna respondentów

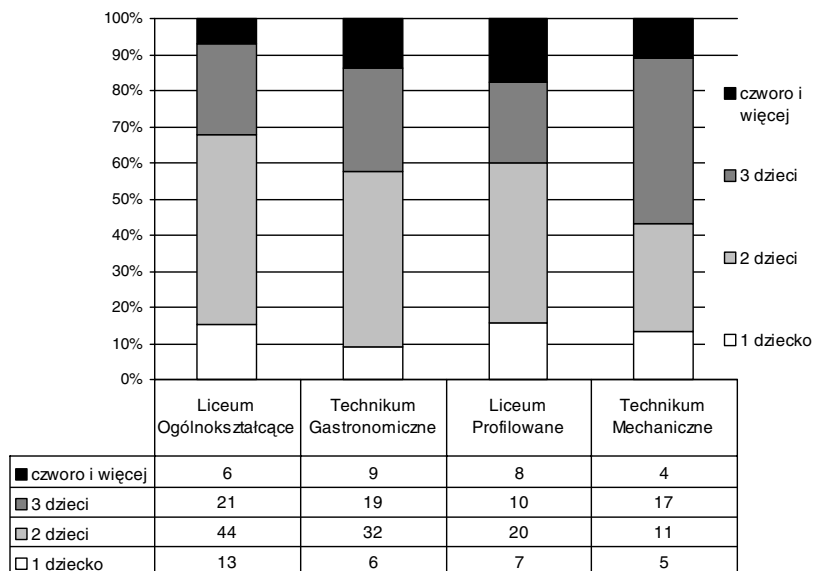
O tym, w jaki sposób oceniana jest kondycja finansowa rodziny, nie decyduje tylko i wyłącznie wielkość dostarczanych rodzinie środków. Bardzo duży wpływ ma wielkość rodziny i jej skład, a zatem potencjalna liczba osób na którą uzyskiwany dochód jest wydatkowany.

Rys. 6. Na czym utrzymaniu pozostaje uczniów

W pierwszej kolejności maturzyści odpowiadali na pytanie o to, na czym utrzymaniu pozostają. W zdecydowanej większości uczniowie mieszkali z obojgiem rodziców. W przypadku rodzin niepełnych, znacznie częściej dzieci pozostawały pod opieką matki niż ojca. W czterech zaledwie przypadkach rodzinę wspomagają dziadkowie, w sześciu kolejnych rodzina korzystała również z pracy innych osób. Najczęściej były to dorośle dzieci, partycypujące w wydatkach wspólnie z rodzicami prowadzonego gospodarstwa domowego. W dwóch skrajnych przypadkach uczniowie będący w najtrudniejszej sytuacji zarabiali na własne utrzymanie (zob. rys. 4). Uzyskane wyniki są nieco roz-

bieżne w stosunku do prezentowanych na rys. 5, a dotyczących pracy rodziców. Wynika to z kilku przyczyn. Po pierwsze wszyscy respondenci odpowiedzieli na pytanie na czym utrzymaniu pozostają, co wykluczyło niedokładności powstałe w poprzednim przypadku. Po drugie, utrzymanie przez oboje rodziców nie koniecznie wiązało się z posiadaniem przez nich oboje pracy (a co wynikało z dalszej analizy ankiety).

Rys. 7. Liczba dzieci w rodzinach respondentów

Biorący udział w badaniu poproszeni zostali również o podanie liczby posiadanego rodzeństwa oraz ile z nich uczy się lub studiuje. Uzyskane wyniki potwierdzają wcześniejsze spostrzeżenie – liczba członków rodziny i związane z ich utrzymaniem wydatki ma swoje wymierne odbicie w dokonywanej ocenie sytuacji finansowej. Najwięcej uczniów pochodzących z rodzin wielodzietnych – posiadających co najmniej czworo dzieci – uczyło się w Liceum Profilowanym, w którym samoocena stanu finansów wypadła najgorzej. W przypadku Technikum Mechanicznego ponad połowa uczniów miała co najmniej dwoje rodzeństwa (10,5% – troje i więcej). W najmniej licznych wychowywali się maturzyści z Liceum Ogólnokształcącego – ponad połowa z nich miała tylko siostrę lub brata, a kolejne 15,5% z nich było jedynakami – zob. rys. 7. Bardzo istotne okazało się również skonfrontowanie dokonanej samooceny sytuacji finansowej rodziny z liczbą dzieci

uczących się oraz studiujących. We wszystkich klasach samoocena wypadła tym gorzej, im więcej rodzeństwa studiowało na studiach dziennych. Zdecydowanie lepiej oceniali sytuację rodziny maturzyści, których rodzeństwo było znacznie młodsze (wiek przedszkolny niż szkolny), co wiązało się z mniejszymi niż w przypadku uczniów gimnazjów lub szkół ponadpodstawowych wydatkami na ich utrzymanie.

Tabela 4. Wysokość kieszonkowego otrzymywanego przez uczniów (w % ogólnej liczby respondentów w danej szkole)

Wysokość kieszonkowego	Zespół Szkół nr 1		Zespół Szkół Technicznych i Licealnych nr 2	
	Liceum Ogólnokształcące N = 84	Technikum Gastronomiczne N = 66	Liceum Profilowane N = 47	Technikum Mechaniczne N = 38
nie dostaje pieniędzy	17,9	28,8	21,3	34,2
trudno powiedzieć	11,9	6,1	19,1	5,3
do 20 zł	4,8	7,6	6,4	5,3
do 50 zł	17,9	18,2	19,1	18,4
do 100 zł	8,3	13,6	10,6	15,8
100–200 zł	14,3	7,6	10,6	7,9
pow. 200 zł	9,5	3,0	2,1	*
brak odpowiedzi	15,5	15,2	10,6	13,2

Potwierdzeniem może być również wysokość otrzymywanego przez ankietowanych kieszonkowego. Jego wysokość nie korespondowała bowiem w bezpośredni sposób z oceną sytuacji finansowej rodziny. Widać co prawda, że największe kwoty – powyżej 100 zł – otrzymywali głównie uczniowie Liceum Ogólnokształcącego, ale w pozostałych przypadkach podobną wysokość kieszonkowego deklarowali uczniowie, których rodziny znajdowały się w złej, przeciętnej i dobrej sytuacji. Wydaje się przy tym, że znacznie większe znaczenie miała liczba dzieci pozostających na utrzymaniu rodziny, w tym zwłaszcza studiujących oraz miejsce zamieszkania respondenta. Znacznie częściej młodzież dojeżdżająca do Grodziska deklarowała stałe otrzymywanie kieszonkowego, a podawane kwoty jakimi dysponowała były wyższe niż mieszkających w Grodzisku. Związane to było zapewne z wydatkami związanymi z dojazdem (zakup biletów miesięcznych). Niestety konstrukcja pytania nie pozwala na określenie, na jakie cele przeznaczane były otrzymywane przez rodziców pieniądze i jaka część faktycznie pozostawała do dyspozycji ucznia.

Sytuacja mieszkaniowa ankietowanych

Podczas badania ankietowani poproszeni zostali o udzielenie odpowiedzi na pytanie o własny pokój, przeznaczony do nauki. Stanowić to może podstawę do ogólnej oceny sytuacji mieszkaniowej grodziskich maturzystów.

Okazało się, że uczniowie biorący udział w badaniu w zdecydowanej większości posiadali pokój do własnej dyspozycji. Spośród ankietowanych uczniów w chwili badania nie posiadało własnego pokoju (zajmując go wspólnie z rodzeństwem) zaledwie 9 uczniów Liceum Profilowanego oraz 11. Liceum Ogólnokształcącego. Byli to głównie mieszkańcy miasta oraz młodzież z terenów wiejskich, których rodziny znajdowały się w złej lub bardzo złej sytuacji finansowej. W przypadku uczniów dwóch szkół technicznych co trzeci z nich nie miał swojego pokoju. Trudno jest przy tym jednoznacznie określić powody takiego stanu rzeczy – wspólnie z rodzeństwem zajmowali pokój zarówno mieszkańcy miast, jak i wsi, których rodziny znajdowały się w różnej sytuacji finansowej – od dobrej do takiej sobie. Można natomiast zauważyć, że o ile na wsi wspólny pokój dzielili z rodzeństwem uczniowie z wielodzietnych rodzin (co najmniej troje dzieci), o tyle w miastach w zdecydowanej większości własnego pokoju nie mieli maturzyści posiadający rodzeństwo tej samej co oni płci.

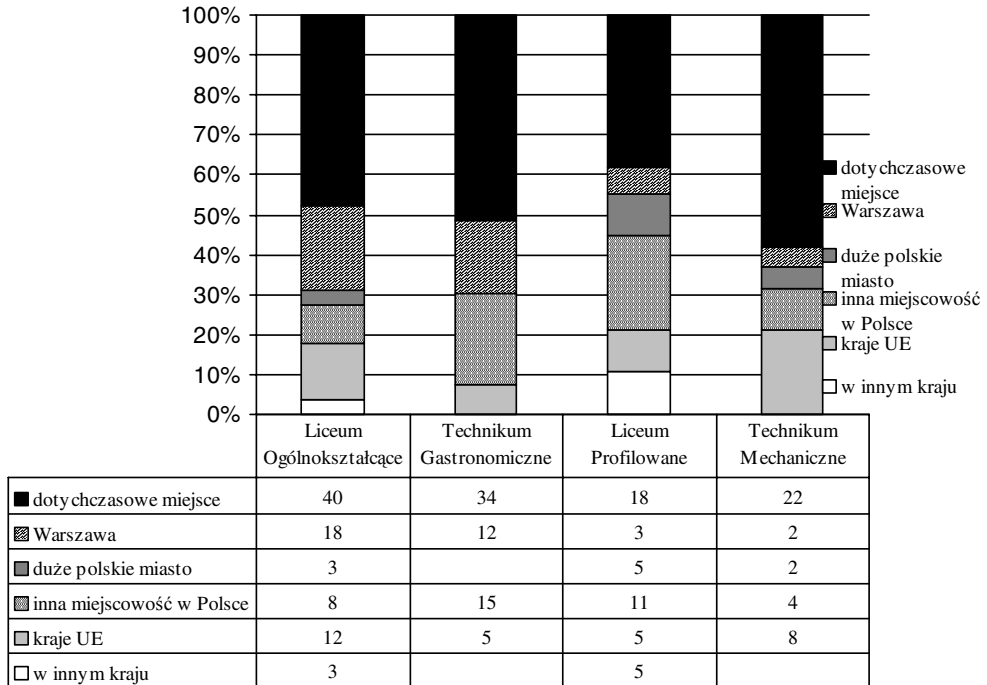
3. Zamierzenia uczniów klas maturalnych dotyczące ich najbliższej przyszłości

Jedną z miar aspiracji życiowych, postrzegania możliwych do osiągnięcia celów oraz określenia realnych perspektyw są wyobrażenia o własnym życiu w przyszłości.

3.1. Wybór miejsca zamieszkania

W związku z różnymi planami na przyszłość, respondenci zapytani zostali o miejsce, w którym chcieliby w przyszłości zamieszkać. Jak pokazuje rysunek 8 znaczna część respondentów chciałaby pozostać w dotychczasowym miejscu zamieszkania – ich odsetek wahał się od 38,3% w Liceum Profilowanym do 57,9% w Technikum Mechanicznym. Zdecydowana większość pozostałych osób planowała osiedlenie się na terenie kraju. Ważne miejsce zajmowała w planach maturzystów Warszawa – zwłaszcza w przypadku Liceum Ogólnokształcącego, w którym ponad połowa osób deklarujących pozostanie w kraju chciałaby w przyszłości zamieszkać w stolicy. Wśród osób, które chciały mieszkać poza granicami Polski, zde-

cydowana większość planowała wyjazd do jednego z państw Unii Europejskiej, jedynie w Liceum Profilowanym tyle samo osób wybierało na swoją nową ojczyznę USA.

Rys. 8. Przyszłe miejsce zamieszkania

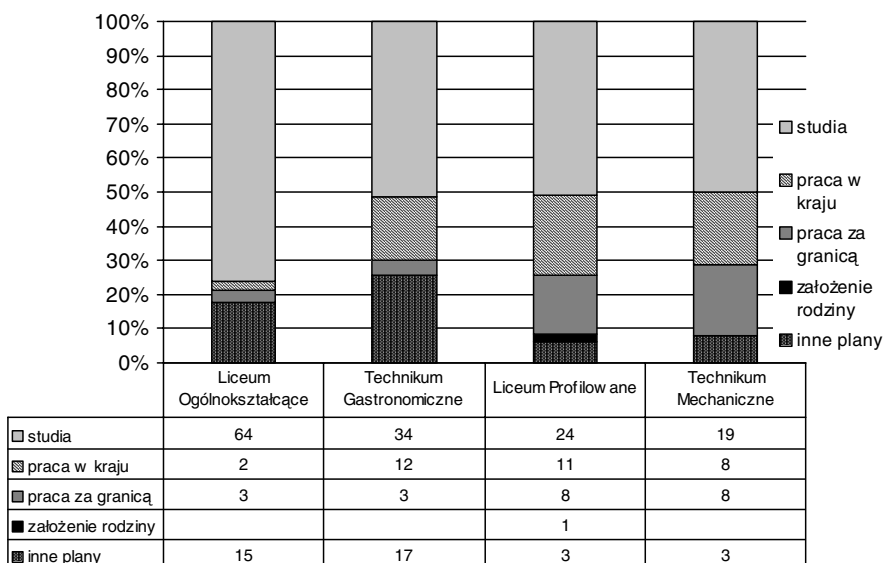
W tym kontekście ocenić można, kto chce wiązać swoją przyszłość z dotychczasowym miejscem zamieszkania. W zdecydowanej większości nie chcieli zmieniać miejsca zamieszkania uczniowie mieszkający w miastach (Żyrardów, Błonie, Mszczonów, Grodzisk), którzy planowali po ukończeniu szkoły podjęcie pracy w kraju – oznaczać to może, że już w chwili badania mieli szansę na podjęcie pracy w pobliżu miejsca zamieszkania. Drugą grupę stanowili respondenci, którzy wybierali studia w Warszawie, a których rodziny znajdowały się w co najmniej dobrej sytuacji finansowej – bliskie położenie i dogodny dojazd do stolicy oraz wsparcie rodziców wydają się stanowić wystarczający powód do braku chęci zmiany miejsca zamieszkania.

Ze względu na fakt, że obydwie Zespoły Szkół mieszczą się w Grodzisku, na szczególną uwagę zasługują plany młodych grodziszczan. W badaniu stanowili oni zaledwie 30,2% respondentów, przy czym 38 osób uczyło

się w Liceum Ogólnokształcącym, 17 w Technikum Gastronomicznym, 13 w Liceum Profilowanym i zaledwie 3 w Technikum Mechanicznym. W Grodzisku chce pozostać prawie połowa ankietowanych pochodzących z terenu miasta – wszyscy z nich planowali w najbliższym czasie podjęcie studiów w Warszawie (z uzasadnieniem bliskości położenia). Co piąty maturzysta pochodzący z Grodziska po ukończeniu studiów chciałby osiedlić się na stałe w Warszawie. Inne duże miasto oraz inną miejscowość w Polsce wybierał porównywalny odsetek uczniów w każdym z typów szkół – od 17,6% w Technikum Gastronomicznym do 7,9% w Liceum Ogólnokształcącym, przy czym niemal połowa z nich planowała po szkole średniej podjęcie pracy. Wśród osób, które swoje przyszłe życie chcą spędzić poza granicami kraju, znaczna większość decydowała się na wyjazd do krajów Unii Europejskiej (od 15,4% w Liceum Profilowanym do 13,2% w Liceum Ogólnokształcącym).

3.2. Wybór dalszej drogi życiowej

Zgodnie z celem badania, respondenci zapytani zostali o plany na najbliższą po ukończeniu szkoły średniej przyszłość. Pytanie miało charakter półotwarty, oprócz bowiem czterech wymienionych możliwości (studia, praca w kraju, praca za granicą, założenie rodziny) uczniowie mieli możliwość określenia innych planów.

Rys. 9. Zamierzenia uczniów po skończeniu szkoły średniej

Jak pokazuje rys. 9 dalsze plany życiowe maturzystów zależne były od rodzaju kończącej właśnie szkoły średniej. Po zdaniu matury na studia wybierało się 91,7% uczniów Liceum Ogólnokształcącego i 75,8% Technikum Gastronomicznego. Znaczna część uczniów chciała łączyć pracę i naukę na studiach zaocznych. Taką możliwość wybrało 19,0% uczniów liceum oraz 24,2% uczniów technikum. Oznacza to, że w przypadku trzech z czterech klas licealnych wszyscy uczniowie zamierzali dalej się kształcić. Nieco inaczej rozkładają się odpowiedzi w przypadku szkół tworzących Zespół nr 2. Zdobywanie konkretnego zawodu (takiej możliwości nie było w Liceum Ogólnokształcącym) spowodowały, że znacznie mniej osób wybierało dalszą naukę – na studia wybierało się 57,4% uczniów liceum (w tym 6,4% studia zaoczne) oraz 57,9% technikum (w tym 7,9% zaoczne). W obydwu szkołach część uczniów chciała zatem podjąć pracę, przy czym więcej osób szukać jej będzie na terenie kraju.

W świetle dokonanej dotychczas charakterystyki, można dokonać próby określenia, które z uwarunkowań miało największy wpływ na dokonany przez maturzystów wybór. Ze względu na to, że w literaturze można znaleźć wiele opracowań dotyczących młodego pokolenia Polaków, dotyczących ich dążeń i celów życiowych w kontekście ich miejsca zamieszkania, na początek ocenie poddany został ten właśnie aspekt.

Tabela 5. Zamierzenia uczniów po skończeniu szkoły średniej

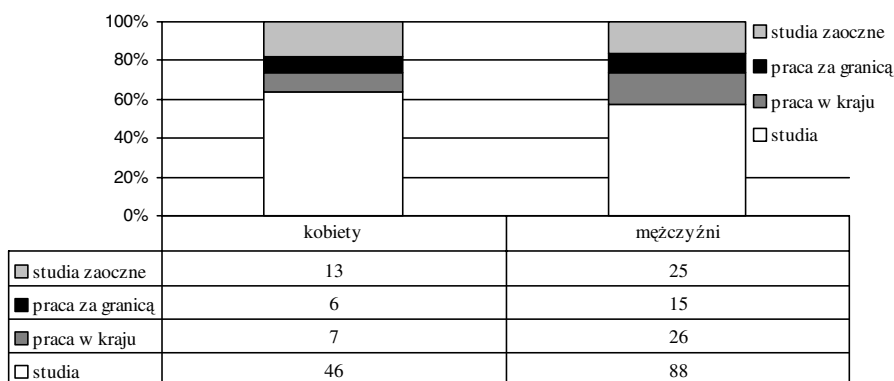
Zamierzenia uczniów po ukończeniu szkoły średniej	Uczniowie mieszkający w mieście			Uczniowie mieszkający na wsi N = 91
	Ogółem N = 125	w tym		
		w Grodzisku Maz. N = 71	w pozostałych miastach N = 54	
studia	50,4	60,6	37,0	46,2
studia zaoczne	16,0	15,5	16,7	17,6
praca w kraju	16,8	9,9	25,9	20,9
praca za granicą	9,6	9,9	9,3	6,6
inne plany	7,2	4,2	11,1	8,8

I chociaż powszechnie uważa się, że głównym problemem młodzieży mieszkającej na wsi są istniejące nadal bariery edukacyjne i ograniczenia w realizacji aspiracji młodych ludzi (w tym osobistych perspektyw życiowych, rozumianych jako możliwe do osiągnięcia miejsce w społeczeństwie w przyszłości oraz uzyskanie oczekiwanego statusu zawodowego)⁴ to w wyniku dokonanej analizy okazało się, że plany maturzystów kończących

⁴ Zob. np. J. Rutkowiak, „Czas odzyskany” dziecka wiejskiego a warunki jego rozwoju intelektualnego, „Nowa Szkoła” 1987 nr 11, K. Gutkowska, J. Ozimek: Aspiracje edukacyjne mieszkańców wsi a możliwości realizacji. „Wieś i Rolnictwo” 2/2003, s. 165.

grodziskie szkoły nie były w bezpośredni sposób zależne od ich wiejskiego pochodzenia. Na podjęcie studiów dziennych zdecydowanych było bowiem 46,2% uczniów mieszkających na wsi i nieznacznie tylko większy odsetek osób pochodzących z miasta. Kiedy jednak z subpopulacji uczniów mieszkających w mieście wyodrębnione zostały osoby mieszkające w Grodzisku Maz., okazało się, że odsetek maturzystów mieszkających w pozostałych miastach i planujących studiaienne był znacznie niższy niż mieszkających na wsi. Podobnie było w przypadku studiów zaocznych. Oznacza to, że obok warunków techniczno-cywilizacyjnych istnieją inne, równie ważne czynniki decydujące o dokonywanym przez uczniów wyborze. W celu ich określenia plany życiowe uczniów skonfrontowane zostały z osiąganymi przez uczniów wynikami, warunkami żywymi (materialno-bytowymi) rodziny oraz wykształceniem rodziców.

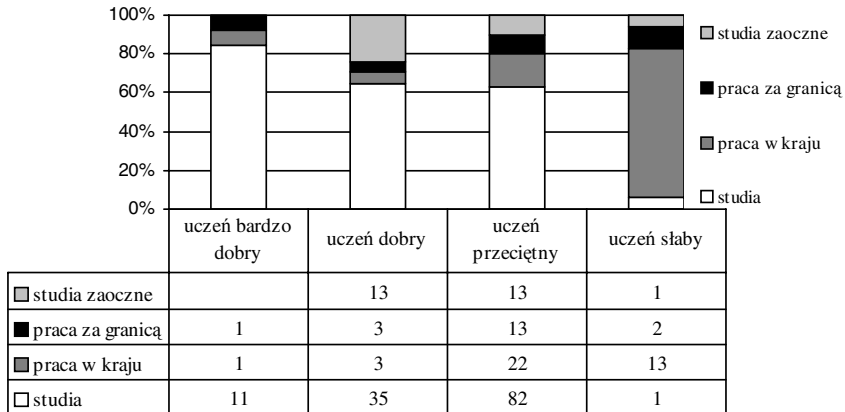
Jednym z czynników, który okazał się mieć znaczenie na plany życiowe młodych ludzi była ich płeć – młode kobiety w nieco większym stopniu chciały podjąć dalszą naukę, a decyzja o pójściu do pracy wiązała się z bardzo trudną sytuacją rodzinną (bezrobotni rodzice lub samotnie wychowująca co najmniej troje dzieci matka) oraz niskimi wynikami osiąganymi w trakcie nauki w liceum. W przypadku mężczyzn dokonywany przez nich wybór nie wiązał się już w tak oczywisty sposób z ich rzeczywistymi możliwościami.

Rys. 10. Płeć maturzystów a ich plany życiowe

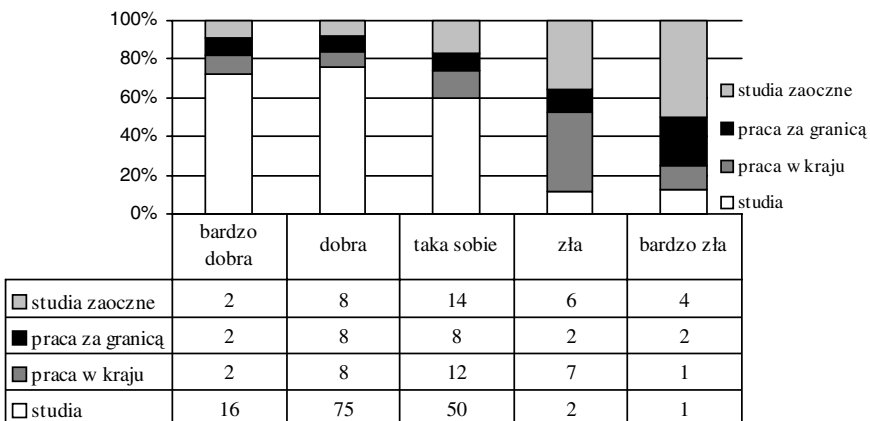
Jednym z ważniejszych czynników branych przez uczniów pod uwagę przy planowaniu swojej przyszłości były osiągnięte w szkole wyniki. Im lepiej bowiem wypadła samoocena, tym wyższy był odsetek osób decydujących się na podjęcie studiów (zob. rys. 11). Jest to zrozumiałe w sytuacji, gdy poziom osiągniętej wiedzy (wyrażony w sposób wymierny przez otrzymywane oceny) decyduje o wynikach osiągniętych podczas egzaminu maturalnego, który z kolei stanowi podstawę przyjęcia na studia. W wielu

przypadkach jednakże trudna sytuacja finansowa rodziny zmuszała uczniów dobrych i bardzo dobrych do podjęcia pracy zarobkowej i pomocy rodzicom w wychowaniu młodszego rodzeństwa.

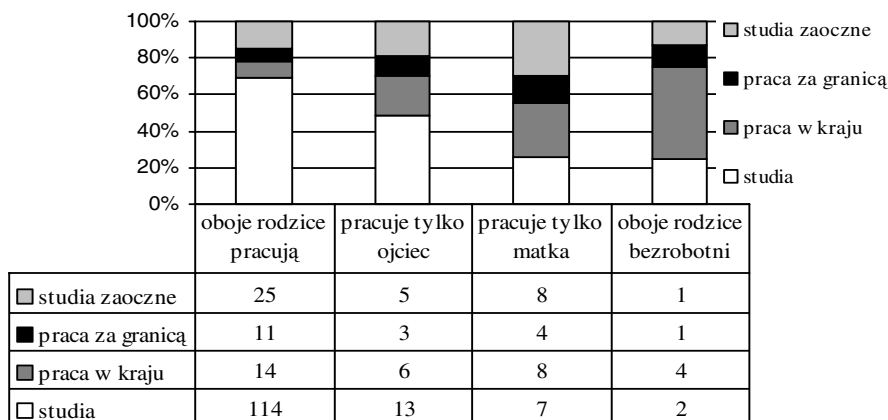
Rys. 11. Wyniki osiągnięte w liceum a plany maturzystów

A zatem w znacznym stopniu to sytuacja finansowa rodziny decydowała o planach młodych ludzi. Im lepiej oceniana była sytuacja materialna w rodzinie ucznia, tym większy był odsetek uczniów decydujących się na studia dzienne. Jak się jednak okazało, złe warunki nie zawsze uniemożliwiały młodym ludziom podejmowanie studiów, były to jednak studia zaoczne połączone z pracą, dostarczającą środków na opłacenie czesnego.

Rys. 12. Sytuacja finansowa rodziny a plany maturzystów

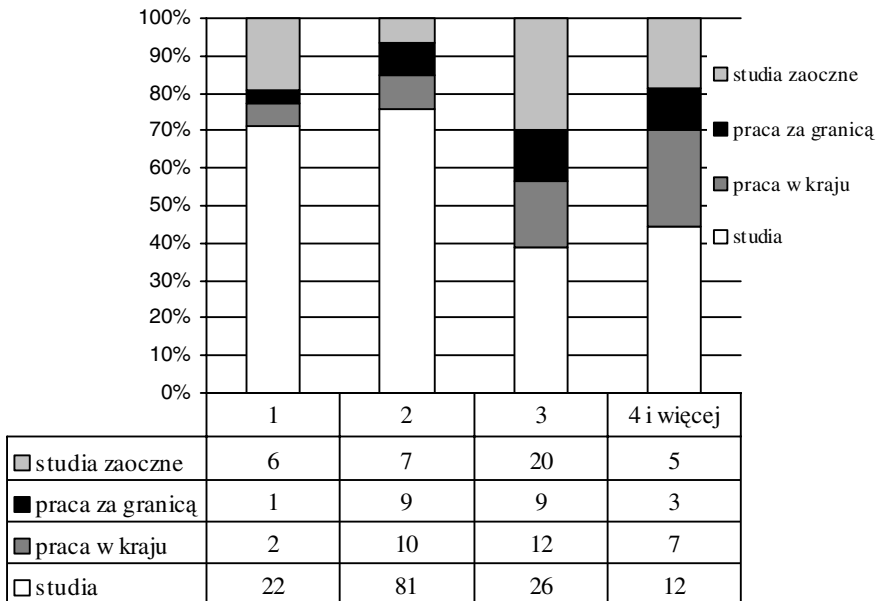
Jak pokazała wcześniej dokonana ocena, warunki bytowe rodziny zależne były z jednej strony od posiadanej przez członków rodziny pracy i uzyskiwanych z niej dochodów, z drugiej natomiast – od sytuacji rodzinnej (w tym od liczby dzieci). Który z tych czynników ma większe znaczenie dla planów maturzystów, pokaże dalsza przeprowadzona analiza. W pierwszej kolejności ocenie poddany został wpływ posiadanych przez rodzinę źródeł utrzymania. Najczęściej na studia dzienne decydowali się uczniowie wychowywani w rodzinach, w których oboje rodzice posiadali pracę. Sytuacja była nieco gorsza, kiedy rodzina utrzymywała się z pracy jednego tylko z rodziców. W tym przypadku znacznie częściej na studia wybierali się maturzyści z rodzin, w których pracował tylko ojciec. Z informacji wynikających z innych pytań ankiety wynika przy tym, że znaczenie ma nie tylko uzyskiwanie przez mężczyzn większych dochodów, ale fakt, że w znacznej większości kobiety stanowiące jedyne źródło utrzymania rodziny samotnie wychowywały swoje dzieci⁵.

Rys. 13. Źródło utrzymania uczniów a ich plany

Skoro zatem sytuacja finansowo-materialna związana była z liczbą posiadanego przez maturzystę rodzeństwa, w jakim stopniu ten właśnie czynnik wpływa na plany życiowe młodych ludzi. Na rys. 14 wyraźnie widać, że odsetek jednaków wybierających się na studia był co prawda znacznie wyższy niż ich rówieśników pochodzących z rodzin wielodzietnych, ale jednocześnie był niższy niż w grupie osób posiadających brata lub siostrę. W przypadku rodzin wielodzietnych istotne znaczenie miał przy tym wiek rodzeństwa – na studia dzienne decydowali się znacznie częściej ci maturzyści, których rodzeństwo było znacznie młodsze. Ze względu na wydatki znacznie bardziej rozłożone w czasie częściej, studia dzienne wybierały osoby posiadające więcej rodzeństwa.

⁵ Tylko w 7 pełnych rodzinach praca kobiety stanowiła jedyne źródło utrzymania.

Rys. 14. Liczba dzieci w rodzinie a wybór drogi życiowej maturzysty

Skoro zatem tak duży wpływ na wybór drogi życiowej ma sytuacja materialno-bytowa rodziny młodego człowieka, a ta – jak pokazała wcześniejsza analiza – w znacznym stopniu zależy od wykształcenia posiadanego przez rodziców, czy można w bezpośredni sposób powiązać ze sobą te dwa czynniki. Inaczej mówiąc, czy przyszłe wykształcenie młodych ludzi ma związek z wykształceniem ich rodziców?

Tabela 6. Wykształcenie rodziców maturzysty a jego plany życiowe

Zamierzenia	podstawowe		zasadnicze zawodowe		średnie		pomaturalne		wyższe	
	ojciec N=12	matka N=12	ojciec N=75	Matka N=49	ojciec N=54	matka N=73	ojciec N=29	matka N=39	ojciec N=32	matka N=46
studia	75,0	50,0	52,0	55,1	63,0	61,1	65,5	61,5	78,1	76,1
praca w kraju	8,3	25,0	17,3	12,2	18,5	22,2	10,3	12,8	15,6	8,7
praca za granicą	0,0	0,0	9,3	16,3	13,0	8,3	10,3	15,4	3,1	6,5
studia zaoczne	16,7	25,0	21,3	16,3	5,6	8,3	13,8	10,3	3,1	8,7

Analizując dane zawarte w tab. 6, zauważyć można, że wykształcenie rodziców nie ma bezpośredniego znaczenia w przypadku wyboru dokonywanego przez maturzystów. Najniższy odsetek osób wybierających się na studia dzienne miał co prawda rodziców z wykształceniem zasadniczym zawodowym, ale po uwzględnieniu studiów zaocznych udział był porówny-

walny do grupy osób, których rodzice mieli wykształcenie co najmniej średnie. Relatywnie duży był przy tym odsetek maturzystów chcących kontynuować naukę i mających rodziców z wykształceniem podstawowym. Jednocześnie co piąty młody człowiek, którego ojciec miał wykształcenie wyższe i co siódmy, którego matka osiągnęła ten poziom wykształcenia, po ukończeniu szkoły średniej podejmie pracę – w znacznej części w firmie należącej do swoich rodziców.

Podsumowując tę część rozważań, stwierdzić można, że wybór dalszej drogi życiowej grodzkich maturzystów zdeterminowany był sytuacją finansową rodziny. Jednakże wśród maturzystów chcących w niedalekiej przyszłości studiować, znalazły się również osoby, których rodzice mieli bardzo niskie wykształcenie, a rodziny były słabe ekonomicznie (niższe miesięczne dochody na osobę w rodzinie oraz gorsze warunki materialne gospodarstwa domowego). Tym samym nie znalazła potwierdzenia teza, że poziom aspiracji młodych ludzi zależy tylko i wyłącznie od związanego z wykształceniem statusu zawodowego rodziców oraz problemów związanych bezpośrednio z wiejskim pochodzeniem ucznia. Naukę w systemie studiów wieczorowych, zaocznych i poszukiwanie pracy zadeklarowali również uczniowie nie borykający się z zasygnalizowanymi problemami. Konstrukcja ankiety nie pozwala niestety poznać w bezpośredni sposób przyczyn podjętych decyzji, ale w kontekście odpowiedzi udzielanych na inne pytania ankiety, stwierdzić można, że na decyzję młodych ludzi wpływa:

- poziom osiągniętych w szkole średniej wyników, co wiąże się z szansami na dostanie się na studia dzienne na wymarzony kierunek studiów,
- sytuacja finansowa rodziny (w tym konieczność odciążenia matki samotnie wychowującej dzieci),
- chęć szybkiego usamodzielnienia się i posiadania własnych pieniędzy (w tym również wyjazd do pracy za granicę i zdobycie środków na otwarcie własnej działalności),
- praca w dobrze prosperującej firmie rodziców oraz przekonanie, że we współczesnym świecie w równej mierze co skończone studia liczy się zdobyte doświadczenie.

4. Wybór uczelni oraz jego uzasadnienie

Wybór uczelni wyższej oraz kierunku studiów jest dla maturzysty ważnym krokiem, warunkującym często całe jego późniejsze życie. W związku z tym uczniowie poproszeni zostali o określenie miasta, uczelni oraz kierunku studiów, na jakim chcieliby studiować. Uwzględniony został przy tym wybór najbardziej przez respondenta pożądanym oraz – w przypadku niepowodzenia podczas rekrutacji – wybór w drugiej kolejności.

4.1. Gdzie studiować?

Mimo iż badanie przeprowadzone zostało w grudniu – tuż przed maturami próbnymi, okazało się, że znaczny odsetek uczniów (zarówno liceum, jak i technikum) wybierających się na studia nie ma jeszcze sprecyzowanych planów. Najłatwiej było przy tym podać nazwę miasta, w którym chcieliby studiować, najtrudniej – kierunek wybieranych studiów. Uzyskane wyniki przedstawione zostały w kolejnych tabelach.

Zdecydowana większość osób, które chcą po maturze podjąć studia wybierała na jej miejsce Warszawę (zob. tab. 7). Inne miasta podawane były przez pojedyncze osoby, przy czym ich wybór najczęściej motywowany był wyjątkowym kierunkiem (Białystok, Rzeszów, Kraków, Wrocław) lub też studiami zaocznymi (Grodzisk Maz., Sochaczew, Skierniewice). W przypadku miast podawanych w drugiej kolejności obok Warszawy pojawiły się renomowane uczelnie w innych, bardziej oddalonych miastach (w przypadku niepowodzenia podczas rekrutacji w Warszawie) oraz podobnie jak w przypadku miast najbardziej pożądanym – wybierane ze względu na specyficzny kierunek (Szczytno, Poznań, Płock) i studia zaoczne

Tabela 7. Wykaz miast wybieranych przez maturzystów na miejsce studiów

Wybrane miasto		Zespół Szkół nr 1		Zespół Szkół Technicznych i Licealnych nr 2	
		Liceum Ogólnokształcące	Technikum Gastronomiczne	Liceum Profilowane	Technikum Mechaniczne
Najbardziej pożądanym	Białystok	*	*	1	*
	Grodzisk Maz	*	1	3	*
	Kraków	1	1	*	*
	Skierniewice	1	*	*	*
	Sochaczew	*	*	*	1
	Rzeszów	*	*	1	*
	Warszawa	69	39	20	17
	Wrocław	*	*	1	*
	Gdańsk	2	2	*	*
W drugiej kolejności	Grodzisk Maz	*	*	3	*
	Katowice	1	*	*	*
	Kraków	5	3	1	2
	Łódź	5	2	3	3
	Olsztyn	3	2	*	*
	Płock	2	*	*	*
	Poznań	*	5	1	*
	Podkowa Leśna	1	*	*	*
	Pruszków	4	*	*	*
	Radom	*	*	1	1
	Skierniewice	3	*	*	*
	Sochaczew	1	1	*	1
	Szczytno	*	*	1	*
	Warszawa	22	8	7	3
	Wrocław	2	3	*	*
	Żyrardów	2	*	*	*

(Grodzisk, Sochaczew). Najczęściej podawanym przez maturzystów powodem wyboru miasta najbardziej pożądanego do podjęcia studiów był dogodny dojazd, związany z położeniem miejsca dotychczasowego zamieszkania w pobliżu stolicy (zob. tab. 8). Na drugim miejscu wymieniana była zgodność kierunku z zainteresowaniami ucznia, kolejnym – renoma uczelni oraz wysoki poziom nauczania. Przy wyborze drugiego w kolejności miasta i uczelni, znacznie odległej już w wielu przypadkach od miejsca zamieszkania, na pierwszy plan wysuwał się ciekawy kierunek i jego zgodność z zainteresowaniami. W nieco większym stopniu o wyborze miejsca decydowała natomiast uroda miasta i studiujący w niej znajomi niż dobra renoma szkoły. Dla części uczniów wybór drugiego miasta był jedynie koniecznością, w przypadku niepowodzenia w rekrutacji na wybranej w pierwszej kolejności uczelni.

Tabela 8. Uzasadnienie wyboru miejsca studiów

Uzasadnienie wyboru miejsca studiowania		Zespół Szkół nr 1		Zespół Szkół Technicznych i Licealnych nr 2	
		Liceum Ogólnokształcące	Technikum Gastronomiczne	Liceum Profilowane	Technikum Mechaniczne
Najbardziej pożądanym	zamieszkanie w pobliżu i dogodny dojazd	53	21	9	8
	kierunek zgodny z zainteresowaniami	15	4	1	6
	renomowana uczelnia, wysoki poziom nauczania	13	5	*	3
	niska cena na prywatnych uczelniach	*	*	*	1
W drugiej kolejności	ciekawy kierunek, zgodny z zainteresowaniami	14	3	1	3
	dobra uczelnia	4	2	2	*
	zamieszkanie w pobliżu i dogodny dojazd	11	5	*	2
	ładne miasto i ciekawi ludzie	6	2	*	1
	mam zapewnione zakwaterowanie	2	1	*	*
	plan awaryjny	4	2	2	1

Na jakie zatem uczelnie wskazywali grodziscy maturzyści? Znajdowały się wśród nich zarówno znane uczelnie państwowe – takie jak najczęściej wskazywana Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego czy też Politechnika Warszawska i Uniwersytet Warszawski, jak i istniejące zaledwie od kilku lat uczelnie niepubliczne (tab. 9). W przypadku uczelni podawanych w drugiej kolejności rozbieżność była znacznie większa, bo oprócz niewielu uczelni wybieranych zgodnie z dotychczasowym kierunkiem kształcenia, wskazane zostały Akademia Sztuk Pięknych, Akademia Wychowania Fizycznego, a nawet Akademia Medyczna. Trudno przy tym dopatrzeć się związku między renomą wybieranej uczelni a profilem kończącej właśnie szkoły średniej i samooceną osiągniętych w niej wyników.

Tabela 9. Wykaz uczelni wybieranych przez maturzystów

Nazwa uczelni		Zespół Szkół nr 1		Zespół Szkół nr 2	
		Liceum Ogólnokształcące	Technikum Gastronomiczne	Liceum Profilowane	Technikum Mechaniczne
Najbardziej pożądaną	Akademia Medyczna (Warszawa)	2	*	*	*
	Akademia Wychowania Fizycznego (Warszawa, Pruszków)	4	2	*	1
	Almamer Wyższa Szkoła Ekonomiczna (Warszawa)	*	*	1	*
	Politechnika Warszawska	10	1	2	6
	Politechnika Rzeszowska	*	*	1	*
	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego	9	20	3	*
	Szkoła Główna Straży Pożarnej (Warszawa)	1	*	*	*
	Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej (Warszawa)	1	1	*	*
	Warszawska Wyższa Szkoła Informatyki	2	*	*	*
	Wojskowa Akademia Techniczna (Warszawa)	*	1	*	*
	Wszechnica Polska (Warszawa)	1	*	*	*
	Wyższa Szkoła Cła i Logistyki (Warszawa)	1	*	*	1
	Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna (Łódź)	1	*	*	*
	Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania (Białystok, Warszawa)	*	*	2	*
	Wyższa Szkoła Pedagogiczna (Łódź, Warszawa)	1	*	*	*
	Wyższa Szkoła Reklamy (Warszawa)	1	*	*	*
	Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna (Warszawa)	*	*	3	*
	Wyższa Szkoła Technologii Informacyjnej (Katowice)	*	1	*	*
	Uniwersytet Warszawski	17	*	1	2
Uniwersytet im. Stefana Wyszyńskiego (Warszawa)	*	2	*	*	
W drugiej kolejności	Akademia Medyczna (Kraków)	1	*	*	1
	Akademia Pedagogiki Specjalnej (Warszawa)	1	1	*	*
	Akademia Sztuk Pięknych (Warszawa)	2	*	*	*
	Akademia Wychowania Fizycznego (Warszawa, Pruszków)	2	*	*	1
	Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna	*	*	1	*
	Politechnika Radomska	*	*	*	1
	Politechnika Warszawska	5	1	*	*
	Szkoła Główna Handlowa	2	2	*	*
	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego	5	3	*	*
	Wojskowa Akademia Techniczna	2	1	*	2
	Wyższa Szkoła Ekonomii i Zarządzania (Warszawa)	*	*	3	3
	Wyższa Szkoła Humanistyczna im B. Prusa (Warszawa)	5	*	*	*
	Wyższa Szkoła Oficerska (Poznań)	*	*	1	*
	Wyższa Szkoła Pedagogiczna (Łódź, Warszawa)	2	*	*	*
	Wyższa Szkoła Policji (Szcztyno)	*	*	1	*
	Wyższa Szkoła Psychologii Społecznej (Warszawa)	1	*	*	*
	Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna (Grodzisk Maz)	1	*	5	*
	Uniwersytet Gdański	1	*	*	*
	Uniwersytet Jagielloński	1	*	*	*
Uniwersytet Warszawski	3	*	*	1	
Uniwersytet im. Stefana Wyszyńskiego (Warszawa)	5	*	*	*	

4.2. Wybór kierunku studiów

Respondenci poproszeni zostali o określenie kierunku, ewentualnie wydziału, na jakim składać będą dokumenty po ukończeniu szkoły średniej. Ze względu na wielką rozbieżność wyników, zostały one przedstawione w tabeli 10,

Tabela 10. Zestawienie kierunków, wydziałów i specjalności wybieranych przez maturzystów

Kierunek		Zespół Szkół nr 1		Zespół Szkół nr 2	
		Liceum Ogólnokształcące	Technikum Gastronomiczne	Liceum Profilowane	Technikum Mechaniczne
Najbardziej pożądanym	Administracja	*	*	1	*
	Architektura (w tym wnętrz)	*	1	1	*
	Biotechnologia	2	1	*	*
	Budownictwo lądowe	2	*	*	*
	Dietetyka	2	1	*	*
	Dziennikarstwo i nauki polityczne	2	*	2	*
	Ekonomia	3	*	*	*
	Filologia angielska	1	*	*	1
	Filologia germańska	1	*	*	*
	Fizjoterapia	3	*	1	*
	Geodezja i kartografia	2	*	*	*
	Hotelarstwo (turystyka, gastronomia)	2	4	2	*
	Iberystyka	*	*	*	1
	Informatyka (grafik komputerowy)	2	*	*	*
	Lingwistyka	1	*	*	*
	Logistyka	4	*	*	*
	Kosmetologia	2	*	*	*
	Marketing	1	*	*	*
	Ogrodnictwo	1	*	*	*
	Pedagogika (w tym wczesnoszkolna)	4	*	*	*
	Politologia	1	*	*	*
	Prawo (prawo i administracja)	2	1	1	*
	Psychologia (w tym społeczna)	4	*	*	*
	Resocjalizacja (i Pedagogika specjalna)	6	1	*	*
		1	3	*	*
	Romanistyka	*	*	*	1
	Samochody i Maszyny Robocze	3	2	*	*
	Socjologia	1	*	*	*
	Stosunki międzynarodowe	*	*	1	*
	Taniec	*	*	3	2
	Transport i spedycja	*	*	*	1
	Trener – nauczyciel	*	*	1	*
Turystyka i rekreacja	1	*	*	1	
Zarządzanie finansami	1	*	*	*	
Zdrowie publiczne	*	5	*	*	
Technologia żywienia	2	*	*	*	
Turystyka i rekreacja	1	*	*	*	
Ugrofinistyka					

cd. tabeli 10

Kierunek		Zespół Szkół nr 1		Zespół Szkół nr 2	
		Liceum Ogólnokształcące	Technikum Gastronomiczne	Liceum Profilowane	Technikum Mechaniczne
drugiej kolejności	Administracja	2	*	*	*
	Budownictwo lądowe	1	*	*	*
	Dietetyka	2	*	*	*
	Dziennikarstwo (i nauki polityczne)	3	*	*	*
	Ekonomia	2	*	1	*
	Filologia angielska	*	*	1	2
	Filologia fińska	1	*	*	*
	Filologia francuska	1	*	*	*
	Fizjoterapia	*	*	1	*
	Geodezja i kartografia	3	*	*	*
	Gospodarka przestrzenna	*	*	1	*
	Hotelarstwo	1	1	*	*
	Informatyka (grafik komputerowy)	1	*	*	*
	Inżyniera Bezpieczeństwa Publicznego	*	*	*	*
	Logistyka	1	*	1	*
	Pedagogika	3	*	*	*
	Politologia	1	*	1	*
	Polityka społeczna	1	*	*	*
	Praca socjalna	*	1	*	*
	Prawo (prawo i administracja)	1	1	*	*
	Rehabilitant – masażysta	*	*	1	2
	Socjologia	2	*	*	*
	Taniec	*	*	1	*
	Turystyka i rekreacja	1	2	*	*

zawierającej wszystkie udzielone odpowiedzi (w kolejności alfabetycznej). Analizując treść wypowiedzi w niewielu przypadkach widać związek dalszej edukacji z dotychczas wybranym kierunkiem. Z jednej strony wynika to zapewne z szerokiej oferty uczelni, z drugiej natomiast może być przyczyną nie do końca przemyślanego wyboru szkoły średniej.

Większość z uczniów chce studiować na kierunku, który zgodny jest z ich zainteresowaniami – dotyczy to zarówno kierunku preferowanego, jak i podawanego w drugiej kolejności (tab. 11). Zaledwie 15 uczniów było na

Tabela 11. Uzasadnienie wyboru kierunku studiów

Uzasadnienie wyboru kierunku (wydziału) studiów		Liceum Ogólnokształcące	Technikum Gastronomiczne	Liceum Profilowane	Technikum Mechaniczne
Najbardziej pożądanym	czeka mnie lepsza przyszłość	5	*	2	*
	zamieszkanie w pobliżu i dogodny dojazd	11	10	6	4
	szkoła sprawdzona przez znajomych	1	1	3	1
	kierunek zgodny z zainteresowaniami	35	7	7	6
	duże możliwości otrzymania pracy po studiach	7	2	1	1
	renomowana uczelnia, wysoki poziom nauczania	19	8	1	4
	kwitające życie towarzyskie	2	1	*	1
	będę mógł robić co chcę i lubię	3	*	*	2
	rozwój i spełnienie marzeń	7	1	*	*
	zaspokojenie ambicji	1	*	1	*
kontynuacja kierunku ze szkoły średniej	*	7	*	*	
W drugiej kolejności	ciekawy kierunek, zgodny z zainteresowaniami	20	5	3	6
	dobra uczelnia	8	2	2	*
	spełnienie marzeń i plany na przyszłość	5	*	1	*
	możliwość zdobycia pracy w przyszłości	2	1	2	1
	ucieczka przed wojskiem	*	1	*	1
	zamieszkanie w pobliżu i dogodny dojazd	9	3	*	1
	małe wymagania – łatwo skończyć tę uczelnię	1	*	1	*
	plan awaryjny	4	2	2	1

tylko zdecydowanych co do kierunku, że podawany przez nich w obydwu przypadkach jest ten sam, zmienia się jedynie uczelnia lub też miasto. W drugiej kolejności o wyborze kierunku na konkretnej uczelni decydowała renoma szkoły i prezentowany przez nią poziom nauczania. Nie bez znaczenia okazało się jednak zamieszkanie w pobliżu i dogodny dojazd. Był to powód ważniejszy dla większej liczby respondentów niż wybór kierunku warunkującego rozwój i stanowiącego spełnienie marzeń, większych możliwości otrzymania pracy czy też kontynuacja nauki w wybranym w szkole średniej kierunku.

4.3. Dlaczego warto się uczyć?

Na koniec respondenci poproszeni zostali o uzasadnienie, dlaczego po skończeniu szkoły średniej chcą studiować. Podobnie jak w poprzednim przypadku, znaczna część uczniów nie odpowiedziała na to pytanie bądź udzieliła odpowiedzi „właściwie nie wiem”. Spośród odpowiedzi uzasadniających wybór na pierwszym miejscu znalazła się możliwość uzyskania po skończeniu studiów lepszej i zgodnej z zainteresowaniami pracy. W drugiej kolejności wysuwana była konieczność zdobycia wyższego, lepszego niż inni, wykształcenia oraz konkretnego zawodu. Tym samym studia stanowiły dla maturzystów kolejny etap ich rozwoju, otwierający drogę do dalszych

sukcesów zawodowych i osobistych, a co za tym idzie łatwiejszy start oraz uzyskiwanie wyższych zarobków w dorosłym, samodzielny już życiu. Pozostałe uzasadnienia zawarte są w tabeli 12.

Tabela 12. Powody dla których warto kończyć studia

Cel dalszej nauki	Zespół Szkół nr 1		Zespół Szkół Technicznych i Licealnych nr 2	
	LO	TG	LP	TM
Możliwość uzyskania (lepszego, ciekawszego) pracy	26	18	3	3
Łatwiejszy start w życiu	8	1	5	*
Rozwój intelektualny i droga do sukcesów	11	7	6	5
Uzyskiwanie w przyszłości wysokich zarobków	7	3	3	2
Lepsze wykształcenie, podniesienie kwalifikacji i zdobycie zawodu	25	13	7	9
Ucieczka przed wojskiem	4	*	2	2
Wysoki prestiż po skończeniu uczelni	1	*	1	*
Przedłużenie młodości i sposób na bez troskie życie studenckie	1	1	1	*
Cel w życiu i względy ambicjonalne	5	1	1	2
Zdobycie umiejętności niezbędnych w życiu	2	1	*	1
By mieć wpływ na pesymistycznie zapowiadającą się przyszłość	2	1	*	*
Sposób na spełnienie marzeń i rozwijanie zainteresowań	3	1	*	*
Studia umożliwią mi pozostanie w kraju	6	1	*	*
Studia umożliwią lepszą pracę za granicą	2	*	*	*
Bo tak trzeba	4	1	*	2

Zakończenie

Celem badania było określenie zamierzeń maturzystów kończących szkoły średnie w Grodzisku Mazowieckim. Jednocześnie dokonano próby odniesienia ich dalszych planów życiowych do sytuacji finansowo-materiałnej rodzin oraz miejsca zamieszkania.

Przeprowadzone badania oraz osobiste obserwacje dokonane podczas jego przeprowadzania, upoważniają do sformułowania następujących wniosków:

- grodzkie szkoły średnie stanowią mało atrakcyjną ofertę dla mieszkańców miasta, przyciągając w dużej mierze młodzież z terenów wiejskich powiatu grodzkiego oraz bezpośrednio sąsiadujących z nim gmin;
- stosunkowo nisko ocenione zostały zarówno poziom nauczania w szkole, jak też osiągnięcia w niej wyniki;
- grodziscy licealiści chcą studiować, niezależnie od tego jaki rodzaj szkoły średniej kończą i jakie osiągają w niej wyniki oraz niezależnie od miejsca zamieszkania;

- decyzja o podjęciu pracy zaraz po ukończeniu szkoły średniej związana jest ze złą sytuacją finansowo-materialną rodziców ucznia oraz niskim poziomem wyników uzyskiwanych w szkole;
- czynnikiem decydującym o wyborze: studia zaoczne czy dzienne jest sytuacja finansowa, w jakiej znajdują się rodziny maturzystów;
- dla większości respondentów nie da się ustalić konkretnego powodu, dla którego decydują się podjąć naukę na wybranym kierunku, sprzyja temu zarówno szeroka oferta uczelni, jak też wydziałów i kierunków dostępnych dla przyszłych studentów;
- najważniejszym powodem wyboru miejsca studiowania i uczelni jest dogodne położenie i łatwość dojazdu; a decydujące znaczenie ma efekt przyciągania niedaleko położonego, wielkiego ośrodka akademickiego jakim jest Warszawa – wskazywana także jako przyszłe miejsce zamieszkania i pracy;
- wśród preferowanych szkół wyższych można wyróżnić co najmniej trzy najczęściej wybierane przez uczniów uczelnie warszawskie: SGGW, Politechnikę i Uniwersytet, przy czym na żadnej z tych uczelni nie ma kierunków, które wykazywałyby szczególną atrakcyjność.

Odnosząc wyniki uzyskane w Grodzisku Maz. do badania przeprowadzonego w szkołach średnich powiatu żyrardowskiego, uznać można, że zamierzenia maturzystów są zbieżne. Dotyczy to zarówno uzasadnienia dokonanego wyboru, jak też preferowanego miejsca podjęcia studiów.

Streszczenie

Opracowanie przedstawia wyniki badania przeprowadzonego w grudniu 2007 r., którego celem było poznanie zamierzeń dotyczących dalszych planów życiowych uczniów klas maturalnych po ukończeniu przez nich nauki w szkole średniej. Badanie objęło swym zasięgiem szkoły średnie działające na terenie Grodziska Mazowieckiego. Uzyskane informacje o dalszej drodze życiowej odniesione zostały do osiągniętych przez uczniów wyników, sytuacji materialno-bytowej rodzin uczniów oraz miejsca zamieszkania. W wyniku dokonanej analizy określone zostały podstawowe czynniki decydujące o dokonywanym przez maturzystów wyborze. Stwierdzone zostało, że decyzja o podjęciu pracy zaraz po ukończeniu szkoły średniej związana była ze złą sytuacją finansowo-materialną rodziców ucznia oraz niskim poziomem wyników uzyskiwanych w szkole.

Jednocześnie dokonano próby określenia powodów, którymi kierują się maturzyści przy wyborze uczelni oraz kierunku studiów. Najważniejszym z nich w obydwu przypadkach okazało się być dogodne położenie

i łatwość dojazdu. Decydujące przy tym znaczenie miał efekt przyciągania Warszawy, wskazywanej również w wielu przypadkach jako przyszłe miejsce zamieszkania i pracy.

Intentions of examination for the secondary-school O level certificate of secondary schools on example of Grodzisk Mazowiecki

Summary

Elaboration presents results of research carried out in December 2007. Aim was to find out intentions concerning further life plans of O level class students. Research has included coverage of secondary school acting in the area Grodzisk Mazowiecki. Information of further way of life have been confronted with achieved by pupils their results, their material situation and residences. Basic decisive factors have been defined in result of performed analysis about performed by high-school graduates. It has been ascertained, that decision of taking a work was related to bad financial situation of parents of pupils and low of result gotten at school.

It was tried to find out the reasons of determination of college. Location and easy transport was the biggest factor in choosing the university/college. Warsaw has been important magnet – it attracted graduates due to future job prospects.